

RăDU
PETRESCU

JURNAL

ediție integrală

Ediție îngrijită de Adela Petrescu
Prefață de Ion Bogdan Lefter

Prefață

Jurnalul integral al lui Radu Petrescu: o capodoperă restituită

Ediția de față prezintă pentru prima oară textul complet al jurnalului lui Radu Petrescu, cel mai important din întreaga literatură română, autorul fiind el însuși – la rândul său – unul dintre cei mai importanți prozatori români dintotdeauna. E o restituire monumentală, de o excepțională valoare culturală.

Drept introducere – o serie de „lămuriri editoriale”, absolut necesare în cazul unei scrieri ample, preluate dintr-un ansamblu complicat de manuscrise și care pune probleme speciale de stabilire a textului; și o altă serie de date descriptive și de sugestii de analiză.

I. Lămuriri editoriale

Un prim inventar. Text integral, definitiv

Autor a două romane-capodopere, *Matei Iliescu* (1970, 1973; ediție definitivă, 2007) și *Ce se vede* (1979), ca și al altor scrieri memorabile, Radu Petrescu a ținut jurnal din adolescență, din 1946 (de la 19 ani; se născuse pe 31 august 1927) și până la final, în 1982 (s-a stins din viață pe 30 ianuarie 1982¹, la 54 de ani și cinci luni). Conștient de valoarea notelor sale zilnice, a publicat un prim eșantion în culegerea intitulată *Proze* (Editura Eminescu, București, 1971; textul din deschidere: *Jurnal*). A decupat ulterior secvențe compacte din caietele anilor 1951–1954 și 1961–1964 și, prelucrate, le-a transformat în cărți de sine stătătoare: *Oceanul întors* (Editura Cartea Românească, București, 1978) și *Părul Berenicei* (aceeași editură, 1981). Când s-a stins din viață, în 1982, lucra la transcrierea și prelucrarea unui al treilea calup, 1957–1960, publicat postum: *A treia dimensiune* (aceeași editură, 1984, cu alte proze și eseuri în *Addenda*).

Editarea efectivă a jurnalului integral începe în 1999, sub îngrijirea devotată a Adelei Petrescu, soția prozatorului, cu *Catalogul mișcărilor mele zilnice. Jurnal 1946–1951/1954–1956* (Editura Humanitas, București, 1999) și va continua cu *Prizonier al provizoratului. Jurnal 1957–1970* (Editura Paralela 45, Pitești, 2002), *Pentru buna întrebuițare a timpului. Jurnal 1971–1976* (aceeași editură, 2009), *Prezent și în același timp străin. Jurnal 1977–1982* (aceeași editură, 2011)². Complementar, au mai fost publicate notele din *Oceanul întors. Caiet jurnal 1956* (aceeași editură, 2001).

După această restituire în etape succesive, rămânea de făcut și ultimul pas: editarea unitară a jurnalului. Cu încă o operațiune preliminară, și ea esențială: recuperarea textului inițial al secvențelor prelucrate de autor și tipărite sub titlurile menționate: *Oceanul întors*, *Părul Berenicei* și *A treia dimensiune*. La capătul a trei decenii de eforturi de editare și reeditare, volumul de față nu procedează – așadar – doar la juxtapunerea secvențelor succesive, asumându-și și sarcina de a le restaura și de a le reinsera în fluxul

¹ Data corectă. Într-o serie de instrumente de informare, dicționare, cronologii, baze de date sunt indicate greșit zilele de 31 ianuarie sau 1 februarie 1982.

² Titlurile au fost decupate din text de către doamna Adela Petrescu, asistată de fiica sa, Ruxandra Petrescu-Grigorescu și de editorii tomurilor succesive. Ideea a fost aceea de a nu folosi genericul, la care Radu Petrescu nu recursese decât la publicarea eșantionului din volumul de *Proze (Jurnal)*, pentru *Oceanul întors*, *Părul Berenicei* și *A treia dimensiune* recurgând la titluri preluate din text. *Catalogul mișcărilor mele zilnice* e o autodefinire – a jurnalului, mai exact – din 13 aprilie 1946. Titlul *Prizonier al provizoratului* e ales din consemnarea zilei de 3 decembrie 1967 și e tot o autoevaluare, de fapt exasperată („Sentimentul exasperant, continuu, că sunt prizonier, prizonier al provizoratului, al neputinței de a scrie”). *Pentru buna întrebuițare a timpului* e titlul unui proiect nerealizat, menționat în nota din 28 noiembrie 1972. Iar *Prezent și în același timp străin*, altă autodefinire, din 14 octombrie 1981, a fost sugestia prefațatorului ediției de față, acceptată.

general pe cele cunoscute până acum doar în formele publicate separat, cu modificări substanțiale. Rezultatul: textul integral, definitiv al marelui jurnal, într-o ediție-reper, de la care vor porni de-aici încolo viitoarele exegeze și viitoarele republicări ale acestei extraordinare capodopere.

Al doilea inventar. Stabilirea „textului de bază”

Povestea scrierii și a publicării jurnalului lui Radu Petrescu e complicată, spectaculoasă, pasionantă.

După cum avea să consemneze soția sa, Adela Petrescu, în cronologia bio-bibliografică însoțitoare a multora dintre volumele editate postum, viitorul prozator își începuse jurnalul – de fapt – în 1944, însă a distrus însemnările de până în 1946, de la 16-17-18 ani, atunci când, la maturitate, a transcris caietele vechi. Avea – oricum – doar 18 ani și mai puțin de 5 luni atunci când compunea nota din 12 ianuarie 1946, cu care se deschide jurnalul păstrat. Ultimele rânduri vor fi așternute pe hârtie pe 30 ianuarie 1982, ziua morții. Revenise de la policlinică, de la consultul medical. Vor urma infarctul, internarea de urgență și sfârșitul.

Jurnalul acoperă – așadar – 34 de ani. Firește, conform regulii genului, notațiile sunt cotidiene, însă intervin și zile de pauză sau chiar perioade mai lungi de absență, uneori recuperate în mici bilanțuri de etapă. Prin acumulare a rezultat o operă de vaste dimensiuni. În arhiva proprie – un mic univers de caiete și volume-manuscris, dar și foi dispartate, păstrate în dosare, în mape și în sertarele unui scrin. Culese și aranjate în formatul tomului de față, sunt peste 1.000 de pagini de dimensiuni apropiate de clasicul in-4° și în tehnoredactarea aleasă de echipa Editurii Paralela 45, însumând aproape 5.000.000 de semne (inclusiv pauzele dintre cuvinte), ceea ce ar însemna, la proporțiile unei cărți obișnuite (format A5), circa 2.000 de pagini (socotind circa 2.000 de semne pe pagină, plus rândurile albe dintre notele zilnice). Probabil cel mai amplu, în orice caz unul dintre cele mai ample scrise vreodată în limba română.

Acestea fiind zise, povestea editării jurnalului lui Radu Petrescu nu e decât abia schițată, căci stabilirea textului pune oarecare probleme.

În primul rând, întrucât autorul a procedat – am spus-o deja – la transcrierea „pe curat”, uneori și la retranscrieri. Dificultăți apar nu la descifrarea în sine a textului, caligrafiat cu mare grijă, începând de la coperti, pe care numele autorului și titlul „Jurnal” apar mereu ca și când ar fi fost notate de mâna unui grafician. Prozatorul practica încă din junete, împreună cu colegii săi din grupul așa-numitei „Școli de la Târgoviște”, Mircea Horia Simionescu și Costache Olăreanu, „editarea” de cărți manufacturate în exemplare unice sau multiplicare prin transcriere. În trecere fie spus, cei trei și alți câțiva colegi de adolescență târgovișteană, apoi de studenție bucureșteană, reluau astfel, în context modern-spre-postmodernitate, vechiul meșteșug al copiștilor medievali, acum ca foarte serios „joc” literar, cu mize sporite după instalarea, pe 30 decembrie 1947, a regimului comunist, când atare soluție devenise un soi de „samizdat” *sui generis*, permițând circulația în cercuri amicale a unor texte care nu se puteau publica atunci. Problema pe care o pun notele zilnice scrise și transcrise e aceea a „textului de bază” (cum i se spune în „textologie”, disciplina sau subdisciplina editării științifice, rar frecventată, din păcate): există mai multe „straturi” ale jurnalului, cu prelucrări succesive. După cum urmează.

Scurt inventar (al doilea), alcătuit cu sprijinul direct și neprețuit al doamnei Adela Petrescu:

Jurnalul păstrat în arhiva familiei cuprinde mai multe tipuri de manuscrise. Sunt – mai întâi – caietele, câte unul pentru fiecare an calendaristic, mai rar câte două sau chiar trei (cum se întâmplă cu cele pentru 1951, 1953, 1954, 1957, 1964). De la un punct încolo, când jurnalul prinsese proporții, autorul a început să-l transcrie în volume compacte, cuprinzând notele din mai mulți ani consecutivi. Au rezultat trei tomuri, plus un al patrulea abia început: I, de 412 pagini, cu însemnările din intervalul 16 ianuarie 1946–6 iunie 1950; II, de 462 de pagini, 17 iunie 1950–17 octombrie 1953; III, de 492 de pagini, 22 octombrie 1953–8 mai 1957; și IV, cu doar 68 de pagini scrise (restul – albe), 29 mai–2 august 1957. Până aici ajunsese cu transcrierea – probabil – atunci când s-a stins din viață. În cele patru volume e transcrisă materia din 19 caiete și o parte din

journal

radu petrescu

19

46

EDITURA PARALELA 45

16 ianuarie

Târgoviște. Ninge, sunt singur și nervos. Cel mai neînsemnat sunet îmi irită timpanul stâng. La 10 noaptea, încovoiat de zăpadă, cu Țoncu, la Telefoane. Despre cartea mea, Sașa Pană spune că va apărea în martie. Aștept o scrisoare amănunțită din parte-i, pe care zice că a pus-o la poștă astăzi. Desenele, nu.

17 ianuarie

Zi liniștită și albă. Teză la elină. La prânz am mâncat marmeladă cu pâine, brânză și două bucățele de slănină. După-masă, la ora de sociologie din amfiteatru, proiecții din arta primitivă. Impresionat de Venus din Willendorf, femeie cu pântec și sâni enormi, pe care își ține mâinile delicatese în nu știu ce gest de pudoare; chipul îi e ascuns de părul bogat inelat. Mama îmi aduce Kautsky, *Originile creștinismului* și *Thomas Morus și utopia sa*.

20 ianuarie

Patinez lângă moara Baronide, apoi *Originile creștinismului*.

21 ianuarie

Scrisoarea lui P. confirmă cele spuse la telefon.

23 ianuarie

Teribil de frig. Mi se lipesc nările. De două zile stare imposibilă, adorm doar către 2 dimineața.

27 ianuarie

Dimineața în pat cu Marx și Baudelaire, din care citesc *Correspondances*, *Les bijoux*, *Parfum exotique*. Imaginea coloanei animate am mai găsit-o în *Ifigenia în Taurida*. După-masă mă vizitează Delia și Mircea Simionescu.

28 ianuarie

Recitit câteva poezii de Blaga în vederea lucrării.

29 ianuarie

După-masă, în sala de științe naturale, Blănaru vorbește despre Hugo foarte cursiv, legat, elegant. Când scriu, noaptea e înaintată și aud toaca insistentă a unei mori. În casă toată lumea s-a culcat, pe stradă nu trece nimeni. Citesc *Infinitul* lui Leopardi:

*Sempre caro mi fu quest'ermo colle,
E questa siepe...*

30 ianuarie

La pupitrul meu, *Père Goriot*. Dacă organismul obosit nu ar ceda, n-aș mai dormi deloc.

31 ianuarie

Noroi și cer deprimant.

1 februarie

Noroi mult, dar deasupra-mi și peste oraș un cer proaspăt, albastru. Am făcut planul lucrării despre Blaga. La 19 ani Iorga știa infinit mai mult ca mine.

2 februarie

Zi de primăvară. Barbusse, *Le Feu*, carte de gazetar talentat. Adorm la 10, prima dată de nu mai știu cât timp.

3 februarie

Scrisoare de la C. Lăzărescu, apoi conferința lui Jean G.V., la Sala de Arme, despre Esenin și Utkin. Ieftin. Dar foarte mult soare și astăzi. După-masă vine la mine M.D. Credeam că ține să-i vorbesc despre poeziile tatălui său, dar voia să-i împrumut hainele mele bleumarin. Vin apoi Marcu F. și Mircea Simionescu. Pe bulevard, sub castanii goi, mă întâlnesc din întâmplare cu Delia, ațăătoare, caracter imposibil. Un gros apus de soare. Dar ar fi mai bine să plouă.

4 februarie

Fumez, trântit în pat.

5 februarie

Pantofi noi. E soare, bate vânt primăvăritic. Nehotărându-mă să învăț la latină, privesc pe fereastră.

6 februarie

După-masă, eram singur, m-a vizitat Mariana, i-am cerut să mă învețe să croșetez. Ce pantofi purta? Ghemul de lână îmi aluneca mereu pe jos, o dată în poala ei, și rădem amândoi mai tare decât era nevoie.

7 februarie

Mă vizitează M.H.S. și Nicolae Popescu. Noaptea, după 8, mama țipă. Ard frunze de tei pe o farfurie.

8 februarie

Pe seară conduc până acasă, lângă haltă, o fată, o bestie care scoate mereu limba.

10 februarie

O întâlnesc din întâmplare pe Geta, fără surpriză. Mănânc puțin zahăr și mă așez în pat cu o carte pe care voi adormi curând.

12 februarie

Citind Marx, am curioasa senzație că mănânc icre.

14 februarie

Noapte de gheață. Casele sunt albe, fumul alb, puțin cenușiu, ferestrele puternic luminate, cerul albastru, puțin cenușiu de asemeni, stelele îndepărtate și copacii înalți și negri.

23 februarie

De două zile ninge mult și s-a făcut noroi. Ieri am primit o scrisoare opacă de la Costel. Recitesc scrisoarea lui Sașa Pană. Amabilități seci despre gustul meu de a alcătui o carte.

28 februarie

Soare intens. Pe stradă trec căruțe multe și în ușa băcăniei din colț, care a fost a lui Cotta, Gheorghiuță (nepotul și ajutorul lui nea Aurică, patronul) stă rezemat și se uită în cer.

2 martie

Ieri am fost exmatriculat pentru absențe (și reînscris pe loc), azi mă scol foarte devreme. Ninge apăsător și e noroi până la genunchi. La liceu am ajuns primul, m-am învârtit câțva timp singur prin clasa goală privind pe fereastră castanii negri de umezeală. Profesoara de științe naturale mă roagă să-i desenez o planșă cu șoareci albi și negri.

5 martie

Baba. Burează și noroi. Renato îmi dă o scrisoare de la P. Văd că s-a și anunțat apariția cărții mele. Mic și urât scandal suprarealist la poșta redacției, astfel încât cartea mea nu va mai apărea, m-am răzgândit.

6 martie

Guvernul Groza împlinește un an. Nu am învățat decât primele ore. Noroi, ploaie. Lume multă și amenințătoare (de ce?), cu steaguri roșii, în fața prefecturii. Cântă două fanfare. Frig.

7 martie

Lungi discuții după masă cu Ț. La 9:30 seara caut țigări. Orașul deșert, noroi, câteva lumini șovăitoare.

9 martie

La școală zi cenușie, enervantă. Platitudinea noastră groasă, veselia noastră de prost gust, brutalitatea. Când se vor sfârși? După-masă Niculae P. și Simionescu mă vizitează, citim, pe seară ieșim împreună în oraș. În timp ce Mioara face o pasiență, mama, rezemată de sobă, spune că Udriște și-a ras barba.

10 martie

Crap lemne pentru bucătărie, mă spăl cu îndârjire.

15 martie

La prânz, mămăligă, brânză, un ou și câteva jumări. Seara, mămăligă cu untură.

19 martie

Lectura ultimelor zile: *Ciocoii vechi și noi*, Neculce, *Hanul Ancuței*. Repet la română pentru bacalaureat:

sunt la Antim Ivireanu. În noaptea aceasta, o lună aurie peste Curtea Domnească și străzile cufundate în lumină lăptoasă. Din nou goana târzie după țigări. Am nimerit la *Cafeneaua comercială*, unde un tânăr cu mâinile mari și figură sinistră mi-a vândut, cu 500 de lei, șase țigări *Naționale*, tari ca fierul.

20 martie

În bucătărie, după-masă, i-am citit soru-mii din Eminescu, Baudelaire, Corneille. Pe seară, Jean Bârloiu mă vizitează și facem planuri pentru excursiile de la vară.

21 martie

Din cauza tocurilor de la pantofi nu mă duc la ceaiul Marianeii, care astăzi împlinește șaisprezece ani.

22 martie

Am schimbat ora de latină pentru o plimbare prin crivină cu Ț. și Chiose. Se zice că Ionescu, profesorul, a observat și a făcut gălgăie.

24 martie

Stoluri de ciori pe cer albastru pal cu nori trandafirii și crengile tușate ale copacilor răsărind dintre casele stilizate de apus.

25 martie

Cumpăr *Din jale se intrupează Electra*. Întorcându-mă spre casă, mă întâlnesc cu o ceată care-l aștepta pe Mielu Surugiu să meargă în excursie. Mă invită, dar pleacă până să vină cel așteptat. Ne luăm după ei prin Aninoasa și Viforâta, fără să-i găsim. Până la urmă obosim, abandonăm. La 1 am fost acasă. Toată după-masa am citit O'Neill. Clasicism în decor.

26 martie

În casă ordine și curățenie excepțională. Mă vizitează Dan Dumitrescu și Mariana – care toată după-masa mi-a făcut *draci* de hârtie în care suflu tremurând. Mircea Simionescu s-a îmbolnăvit, mi-a dat 5.000 de lei să-i cumpăr Proust.

27 martie

Masa de seară: terci cu zahăr, ceai. Rădulescu mi-a oferit 90.000 de lei pe lună să mă ocup de *Chemarea* – redactare, paginație, corectură, expediție etc. Îl refuz.

28 martie

Citesc *Le Rire* (Bergson), deosebirea dintre dramă și comedie (16, ed. din 1920).

29 martie

Se votează pentru conducerea comitetului de clasă. U. are 32 de voturi, eu 31. Continui Bergson, *Le Rire*, 153-161, traducând.

journal

radu petrescu

19

47

45

24 ianuarie

În pauze, la cinematograful (*Andy Hardy iubeste*), scot din buzunar *Panseurile* lui Pascal. În drum spre casă răsucesc ideea aceasta că arta este chipul de a te realiza (de a te face real). Gânduri mai vechi încep să prindă consistență, să se armonizeze, deocamdată încă nebulos. Mult optimism. Încep să mă nasc, spun eu care n-am avut la cină decât mămăligă cu puțină brânză.

27 ianuarie

București. Seminar G.C. Abatele Batteux. În primul moment văd profesorul, apoi geniul. Ca lovit în piept, senzație de strivire, dar și de infinită eliberare. Cunosc pe Adrian Marino și Chihaia. Primul mi-a propus să colaborez la *Națiunea*.

28 ianuarie

Călinescu, la Odobescu, despre istorie. Senzație adâncă. Îi dau lui A.M. *Ceas de dimineață*, poezia citită lui Țoncu la 4 septembrie anul trecut, fără să pot vorbi cu el. La masă, la A.T.F., întâlnire cu R.: nu i s-a dat pachetul.

1 februarie

Coseminar 11-12. Adrian M. despre abatele Batteux. „De ce nu scrii eseuri?” mă întreabă. Un coleg cu părul mare vrea să știe pe culoar ce înseamnă „semnificativ”.

2 februarie

Mama îmi lasă 60.000 de lei. Cu 4.000 iau țigări. La prânz, de două ori ciorbă, orez cu unt, compot de prune. La cină, două porții de ciorbă, cartofi cu carne de porc, la doamna C.

3 februarie

Seminar 9-11 Călinescu. Abatele Du Bos și scrisoarea ca gen literar. Ideile lui ard atât de tare, încât ochii minții mele se-ntunecă. Un tânăr cafeniu cu ochelari în ramă de aur și gura până la urechi îl întreabă pe A.M. dacă el a publicat *Ceas de dimineață*. M. îi spune, prea repede, că eu sunt autorul și tânărul se albește. La prânz, ciorbă și mâncare de cartofi. La Fundație, închis. Străzile mocirloase, oamenii vulgari.

5 februarie

11-12 curs G. Călinescu. Am avut impresia că pricep mai bine ca până acum. Lucrez o oră la biblioteca facultății. Am terminat banii. O clipă, cer albastru miraculos, apoi ceață. Noaptea, lună plină, purpurie, deasupra blocurilor și copacilor. La cămin, perspectiva de mutare la mansardă. La prânz, ciorbă, orez, pâine; la cină, ciorbă, cartofi, mămăligă. Am cumpărat *Istoria* lui Rosetti (II, III, IV) cu 27.000 de lei, am dat 17.000 pe 107 coli de hârtie, 500 R.F.R., total 49.000. Restul până la 60.000, un pachet de țigări.

6 februarie

De dimineață la doamna C. să văd dacă nu mi-a venit ceva de-acasă. Mă privește cu milă și-mi dă 5.000 de lei, o supă cu macaroane, patru bucățele de carne fiartă, o tartină cu icre și pâine – pe care o mănânc în drum spre cămin. Seara, la cantină, ciorbă cu orez, varză cu os și mămăligă; la prânz: ciorbă cu orez, cartofi, compot și pâine. Barbescu a adus de-acasă un geamantan cu mâncare. După-masă între 2 și 6, la bibliotecă. Somn zbuciumat. Măine-seară voi dormi în patul meu.

7 februarie

După curs, la doamna C. Încă nu mi-a venit nimic. Dar îmi dă o supă cu găluște. Ninge și e vânt. La librăria din Galeriile Krețulescu am văzut un admirabil Benjamin Constant (*Adolphe, Le cahier rouge* și jurnalul), pe hârtie galbenă, cu 180.000. Am nostalgia unui măr, a unei prăjituri abundente, a unei pâini dense. Sunt netuns, ciorapii murdari și rupți. La cămin un coleg antipatic îmi oferă o felie de pâine cu șuncă – și primesc.

9 februarie

Un domn mărunț, subțire, în baston, cu priviri mândre, tandru și străin în același timp, venind dinspre poartă (dar o poartă din halucinație), e tatăl meu.

10 februarie

Soare, aer albastru. În loc să-l ascult pe Călinescu citec în bibliotecă Soffici (*Giornale di bordo*). În nr. 20 din *Contemporanul* din 7 februarie e o notiță în care sunt denunțat: „Colțul întunecat al paginei îl constituie poezia domnului...” pentru că „nu se referă la viu”. Colegii din dormitor, care-mi arată asta, privesc triumfător.

11 februarie

Încerc să plec la Târgoviște, nu găsesc bani. Sunt innebunit de foame și murdărie. Doamna C., care acum mă privește muștrător, îmi dă 5.000 de lei și două cornuri pe care le mănânc în drum spre facultate. 11-12 curs G.C. Extraordinară figură, de dragon. La cantină: ciorbă, mâncare de orez, pâine. Ziua e plumburie, mocirloasă. În dormitorul de 40 de persoane miroase a grajd.

12 februarie

Aseară am dormit la doamna C. Mi-a cusut și mi-a spălat ciorapii și cele două cămăși. Mănânc la ea ciorbă de perișoare, cartofi, mămăligă, apoi fumez afară o țigară. Amețesc. De dimineață, ceai cu rom și pâine cu unt. Îmi pune într-un pachet cartofi fierți să-i am la cămin, dar îi mănânc la facultate. Lectură intensă din Montaigne.

Cuprins

PREFAȚĂ. <i>Jurnalul integral al lui Radu Petrescu: o capodoperă restituită,</i> de Ion Bogdan Lefter.....	5
--	---

RADU PETRESCU. JURNAL

1946.....	13
1947.....	27
1948.....	39
1949.....	65
1950.....	113
1951.....	141
1952.....	179
1953.....	203
1954.....	261
1955.....	295
1956.....	303
1957.....	341
1958.....	389
1959.....	427
1960.....	451
1961.....	471
1962.....	513
1963.....	551
1964.....	579
1965.....	613
1966.....	649
1967.....	681
1968.....	713
1969.....	723
1970.....	733
1971.....	755
1972.....	773
1973.....	807
1974.....	829
1975.....	845
1976.....	867
1977.....	893
1978.....	919
1979.....	929
1980.....	963
1981.....	1015
1982.....	1051